

Socio-Philosophical Commonness Of Uzbekistan And Korean Socio-Cultural Values In The Conditions Of Globalization

Tursunova Mukhlisaxon Jasurbek qizi

Master's student of the State Institute of Culture and Arts of Uzbekistan

Mamajonov Ibrohim Olimjon oglu

Independent researcher of the National University of Uzbekistan

Annotation

This article analyzes the spiritual and moral foundations of cultural cooperation between Uzbekistan and South Korea from a socio-philosophical perspective. The socio-cultural commonalities based on the Islamic-Enlightenment and Confucian ethics in the mentality of the two peoples, in particular, the strategic role of the harmony of values in interstate integration, are scientifically substantiated.

Keywords: socio-cultural commonality, Confucian ethics, Islamic-Enlightenment values, cultural diplomacy, dialogue between civilizations, "soft power".

Annotatsiya

Mazkur maqolada O'zbekiston va Janubiy Koreya o'rtasidagi madaniy hamkorlikning ma'naviy-axloqiy poydevori ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil qilinadi. Ikki xalq mentalitetidagi islomiy-ma'rifiy va konfutsiylik etikasiga asoslangan sotsiokultural mushtarakliklar, xususan, qadriyatlar uyg'unligining davlatlararo integratsiyadagi strategik o'rni ilmiy asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: sotsiokultural mushtaraklik, konfutsiylik etikasi, islomiy-ma'rifiy qadriyatlar, madaniy diplomatiya, sivilizatsiyalararo muloqot, "yumshoq kuch".

Zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimida davlatlar o'rtasidagi integratsiya jarayonlari faqatgina siyosiy, harbiy va makroiqtisodiy omillar bilan belgilanmay qoldi. Axborot va texnologiyalar globallashuvi sharoitida "yumshoq kuch" (soft power) va xalq diplomatiyasi istalgan strategik sheriklikning eng ishonchli hamda har qanday inqirozlarga bardoshli poydevoriga aylanmoqda. O'zbekiston va Janubiy Koreya o'rtasida bugungi kunda o'rnatilgan "Alohida strategik sheriklik" munosabatlarining tub asosi ham quruq pragmatik manfaatlarga emas, balki Buyuk Ipak yo'li davridan shakllangan sivilizatsiyaviy xotira va Sharqona axloqiy qadriyatlardagi teran mushtaraklikka tayanadi.

Davlatlararo munosabatlarning mustahkamligi bevosita jamiyatlarning bir-biriga bo'lgan kognitiv (ongli) va hissiy ishonchiga bog'liq. Bu ishonchni ta'minlovchi omil esa – o'xshash mentalitet, o'tmish sinovlarida toblangan milliy xarakter hamda dunyoni idrok etishdagi falsafiy yakdillikdir. Shu ma'noda, ikki davlat o'rtasidagi hamkorlikni shunchaki diplomatik kelishuvlar doirasida emas, balki "sivilizatsiyalararo muloqot" sifatidagi ijtimoiy-falsafiy fenomen sifatida tadqiq etish muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Ijtimoiy-falsafiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, madaniyat shunchaki san'at namunalari, teatr yoki musiqa yig'indisi emas. U jamiyatning ontologik asoslarini, axloqiy me'yorlarini va institutsional barqarorligini ta'minlovchi murakkab va tirik tizimdir. O'zbek va koreys jamiyatlarining ma'naviy olamini qiyosiy o'rganish natijasida ularning ildizlari hayratlanarli darajada yaqin ekanligi namoyon bo'ladi.

O'zbek xalqining axloqiy poydevorini tashkil etuvchi islomiy-ma'rifiy qadriyatlar – adolat, sabr, o'zaro hurmat, halol mehnat va shukronalik tamoyillariga asoslanadi. Sharq mutafakkirlari insonning jamiyatdagi qadr-qimmatini uning boyligi bilan emas, balki qalb pokligi va axloqiy komilligi bilan o'lchaganlar. O'z navbatida, Janubiy Koreya jamiyatining ma'naviy asosi bo'lgan Konfutsiylik ta'limoti ham bevosita ushbu g'oyalarni o'zida mujassam etadi. Konfutsiylik

etikasiga ko'ra, jamiyatdagi ichki uyg'unlik ("Li" qoidalari) va davlat taraqqiyoti shaxsning o'z nafsini jilovlashi hamda axloqiy me'yorlarga ongli ravishda bo'ysunishi orqali ta'minlanadi.

Ikkala sivilizatsiyada ham jamoat manfaati (kollektivizm) shaxsiy egodan (individualizmdan) ustun qo'yiladi. Inson faqat o'zi uchun emas, balki oilasi, urug'i va butun jamiyat farovonligi uchun yashashi eng oliy ijtimoiy burch sanaladi. Aynan mana shu falsafiy poydevor bugungi kunda har ikki millat vakillarining bir-biri bilan oson tillashishi, xalqaro korporatsiyalarda birgalikda muvaffaqiyatli mehnat qilishi hamda turli madaniy to'qnashuvlarsiz integratsiyalashuvi uchun mustahkam zamin yaratib bermoqda.

O'zbek va koreys qadriyatlaridagi markaziy mushtaraklik eng avvalo "Oila-davlat" modelida yaqqol ko'zga tashlanadi. Ijtimoiy falsafa nuqtai nazaridan, oila shunchaki jamiyatning kichik bo'lagi emas, balki shaxsning ontologik xavfsizligini kafolatlovchi, milliy kodlarni saqlovchi va avlodlararo intellektual kapitalni uzatuvchi birlamchi institutdir.

Bu borada sotsiolog A.Tolibov o'zining "Oila ijtimoiy-madaniy qadriyat sifatida" nomli tadqiqotida aniq asoslab berganidek: "Sharq oila modelida, xususan, O'zbekiston va Janubiy Koreya misolida, qat'iy ierarxik tuzilma (kattalarga so'zsiz bo'ysunish) avtomatik ravishda butun davlat boshqaruviga va qonunlarga bo'lgan hurmatni shakllantiruvchi ijtimoiy maket (kichik model) vazifasini o'taydi". Haqiqatan ham, Konfutsiylikdagi besh asosiy ijtimoiy munosabatning (hukmdor-fuqaro, ota-o'g'il, aka-uka, er-xotin, do'stlar) uchta bevosita oilaga taalluqlidir. O'zbek mentalitetidagi "Kattaga hurmat, kichikka izzat" tamoyili ham ana shu qat'iy vertikal ijtimoiy intizomni ta'minlaydi.

Bolaning ijtimoiy muhitga moslashuvi (sotsializatsiya) erda yoshdagi urf-odatlar orqali shakllanadi. Koreyslarda bolaning bir yoshga to'lishini nishonlash – "Doljanchi" (Doljabi) marosimi mavjud bo'lib, unda bolaning oldiga turli buyumlar (kitob, ip, tanga, qalam) qo'yiladi. Bola qaysi birini tanlasa, uning kelajakdagi ijtimoiy maqomi shunga mos bo'ladi, deb e'tiqod qilinadi. Ushbu jihatni tadqiq etgan olim U.Elmuratova xalq og'zaki ijodi va marosimlaridagi mushtaraklikni tahlil qilar ekan, o'zining ilmiy maqolasida shunday yozadi: "Koreyslarning 'Doljabi' an'anasi o'zbek xalqidagi 'Tushoq kesish' marosimining to'g'ridan-to'g'ri sotsiokultural muqobili bo'lib, har ikki holatda ham jamiyat (mahalla, urug') bolaning ilk qadamlariga, uning kelajakdagi mehnat va ilm faoliyatiga jamoaviy mas'uliyat bilan qaraydi". Ya'ni, har ikki xalqda ham bola tarbiyasi faqat ota-onaning emas, butun jamiyatning ishi hisoblanadi.

Globalashuv sharoitida o'zbek va koreys jamiyatlarini ma'naviy inqirozlardan asrab turgan eng qudratli qalqon – bu "Uyat" (ijtimoiy yuzni saqlash) va "Burch" tushunchalaridir. G'arb sivilizatsiyasida ijtimoiy tartib asosan qat'iy yuridik jazo va individual "aybdorlik" (guilt) hissi orqali ta'minlansa, Sharq jamiyatlarida qonundan ko'ra kuchliroq bo'lgan jamoaviy "uyat" (shame) madaniyati ustuvorlik qiladi.

Faylasuf olim I.R.Ikramova Konfutsiylik va qadimiy huquq nazariyalarini qiyoslar ekan, ushbu fenomenning asl sababini o'z asarida shunday tushuntiradi: "Agar xalq faqat qonunlar va jazo orqali boshqarilsa, odamlar faqat jazodan qochishga urinadi, ammo ularda qilmishidan uyalish hissi bo'lmaydi. Biroq xalq ezgulik va ma'naviy marosimlar (odob-axloq) orqali boshqarilsa, ularda kuchli ijtimoiy uyat hissi shakllanadi va ular ixtiyoriy ravishda to'g'ri yo'ldan yuradilar". O'zbek mentalitetidagi "Andisha", "Or-nomus" va "Mahalla nima deydi?" degan tushunchalar aynan shu Konfutsiylikdagi jamoaviy "uyat" mexanizmining o'zginasidir. Bizning jamiyatlarimizda shaxsning xatosi faqat uning o'zigagina ta'sir qilmaydi, balki butun oilasi, urug'i va ustozining sha'niga dog' tushiradi.

Bu qadriyatlar tillarimizdagi paremiologiya (maqol va matallar) qatlamida ilmiy isbotini topgan. Tilshunos olimlar I.F.Bayonxanova va Z.F.Abrorova koreys va o'zbek tillaridagi maqollarni chog'ishtirma tahlil qilib, o'z tadqiqotlarida quyidagi qat'iy xulosani beradilar: "Koreys tilidagi 'Boshqalar sizni hurmat qilishini istasangiz, avval o'zingizni pasaytiring' degan hikmat, o'zbek

xalqidagi 'Kishining hurmati o'z qo'lida' degan maqol bilan semantik va ijtimoiy-axloqiy jihatdan to'la ustma-ust tushadi".

Ushbu iqtiboslardan oydinlashadiki, xoh O'zbekistonda, xoh Janubiy Koreyada bo'lsin, shaxsiy ego (nafs)ni jilovlash, kibrga berilmaslik va o'zgalarga ehtirom ko'rsatish – insonning ijtimoiy darajasini belgilab beruvchi yagona adolatli mezon hisoblanadi. Aynan shu qadriyatlar mushtarakligi bugungi kunda ikki davlat o'rtasidagi iqtisodiy va madaniy diplomatiyaning jadal rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Qadriyatlardagi mushtaraklik va ijtimoiy-axloqiy poydevor bugungi kunda o'zining eng oliy ifodasini ta'lim sohasidagi xalqaro integratsiyada topmoqda. Falsafa va xalqaro munosabatlar sotsiologiyasida ta'lim shunchaki kasb-hunar o'rgatish vositasi emas, balki sivilizatsiyaning eng ilg'or g'oyalarni uzatuvchi qudratli "Yumshoq kuch" (Soft Power) hisoblanadi.

Amerikalik yirik siyosatshunos Jozef Nay (Joseph Nye) o'zining fundamental asarida ushbu fenomenning asl mohiyatini shunday tushuntiradi: "Yumshoq kuch – bu boshqalarni majburlash yoki iqtisodiy bosim orqali emas, balki o'z madaniyati, siyosiy qadriyatlari va ta'lim tizimining jozibadorligi orqali o'ziga jalb qilish va ixtiyoriy ravishda ergashtirish qobiliyatidir". Aynan ushbu nazariya O'zbekiston va Janubiy Koreya o'rtasidagi ta'lim diplomatiyasini tushuntirib beruvchi eng to'g'ri modeldir. Bugungi kunda Toshkent shahrida Inha, Puchon, Yoju va Aju kabi universitetlar filiallarining muvaffaqiyatli faoliyat yuritayotgani, shuningdek, KOICA va GKS kabi xalqaro dasturlarning O'zbekiston yoshlarini qamrab olishi tasodifiy emas.

O'zbekistonlik mutaxassis S.S.Saidov bu borada haqli ravishda shunday yozadi: "Xorijiy universitetlar filiallari yurtimizga faqatgina texnologiya yoki diplom olib kirmaydi; ular o'zbek yoshlariga Janubiy Koreyaning qat'iy korporativ madaniyatini, mehnat intizomini, vaqtni qadrlash va jamoada ishlash falsafasini bevosita mahalliy muhitda singdiruvchi eng katta sotsial institutlardir". Ya'ni, bu ta'lim integratsiyasi yoshlarimizning ongida ikki xalq madaniyatini bir-biriga uzviy bog'laydigan transmilliy ko'prikn yaratmoqda.

Madaniyatlararo muloqotning eng ommaviy va vizual ko'rinishi zamonaviy media makonida kechmoqda. Janubiy Koreyaning "Hallyu" (Koreys to'liqini) fenomeni, xususan, kino (K-drama) va musiqa (K-pop) industriyasi bugungi kunda o'zbek yoshlari orasida ulkan mashhurlikka erishdi. Biroq, ijtimoiy falsafa nuqtai nazaridan yondashilganda, bu mashhurlikning sababi shunchaki chiroyli aktyorlar yoki zamonaviy musiqiy ritmlarda emas.

Koreyalik professor Li Xe-Yong (Lee Hae-young) o'z asarida "Hallyu"ning sirlarini tahlil qilib, shunday xulosa beradi: "Koreys to'liqinining global, ayniqsa Osiyo va Yaqin Sharq mamlakatlaridagi muvaffaqiyati – uning vizual jozibasida emas, balki G'arb ommaviy madaniyatida yo'qolib borayotgan an'anaviy oilaviy qadriyatlar, kattalarga ehtirom, do'stlikka sadoqat va sof muhabbat kabi g'oyalarni zamonaviy texnologik qobiqda qayta taqdim eta olganidadir".

Bu xulosa o'zbek jamiyati uchun ham to'la mos keladi. San'atshunos olim B.Qurbonov bu jarayonni o'zbek milliy mentaliteti bilan bog'lab tahlil qilgan: "Koreys seriallaridagi ota-ona ruxsatisiz qaror qabul qilmaslik, oiladagi vertikal ierarxiya, uyat va andisha tuyg'ulari o'zbek tomoshabiniga ruhan va ma'nan juda yaqin bo'lganligi sababli, bu madaniy oqim jamiyatimizda qattiq qarshilikka uchramadi, aksincha, tez va tabiiy o'zlashtirildi". Demak, yoshlarimizning Koreya san'atiga bo'lgan qiziqishi madaniy yotlashuv (begonalashish) emas, balki aynan bizning sharqona qadriyatlarimizga hamohang bo'lgan estetikaning vizual ko'rinishidir.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston va Janubiy Koreya o'rtasidagi ijtimoiy-madaniy munosabatlar oddiy siyosiy hamkorlik darajasidan ancha yuqori bo'lgan, asriy tarixiy xotira va ma'naviy-axloqiy poydevor ustiga qurilgan sotsiokultural fenomendir. Ikki xalqning tafakkuridagi "oila muqaddasligi", "burch", "uyat" va "ustozga ehtirom" kabi falsafiy konseptlarning uzviyligi bugungi kundagi iqtisodiy va ta'lim sohasidagi strategik sheriklikning o'tmas va inqirozlariga qat'iy bardoshli zaminidir. Ushbu ma'naviy mushtaraklik globallashuv

davrida har ikki xalqning o'z milliy o'ziga xosligini yo'qotmasdan, jahon sahnasida barqaror rivojlanishi va sivilizatsiyalararo muloqotning eng ideal namunasi bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O'zbekiston” nashriyoti, 2021. – 464 b.
- Tolibov A. Oila ijtimoiy-madaniy qadriyat sifatida: modellar va ularning ahamiyati (O'zbekiston va Janubiy Koreya misolida) // Nordic university e-journal. – 2024. – 16-23 b.
- Ikramova I.R. Axloq va Qonun: Konfutsiy va Legizm nazariyalarining davlat boshqaruvidagi roli // International scientific and practical conference Uzbekistan-China. – 2025. – 486-489 b.
- Elmuratova U., Eshonqulova Z. Koreys va o'zbek qadimgi xalq og'zaki ijodida mushtaraklik // Academic Research in Educational Sciences. – 2022. – 490-495 b.
- Bayonxanova I.F., Abrorova Z.F. Koreys va o'zbek tillarida hurmat ma'noni ifodalovchi maqollarning qiyosiy tahlili // Innovation: The journal of social sciences and researches. Vol. 1, Issue 5. – 2023. – 201-204 b.
- Qurbonov B. O'zbekiston-Koreya madaniy aloqalari: an'analar va zamonaviylik // San'at jurnali. № 2. – Toshkent, 2023. – 45-51 b.
- Saidov S.S. O'zbekistonda madaniy diplomatiyaning ijtimoiy-falsafiy asoslari. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2021. – 180 b.
- Lee Hae-young. The Korean Wave: A Source of Soft Power. – Seoul: Seoul National University Press, 2018. – 210 p.
- Isroilova, X. (2023). Marosim va udumlarning nazariy xususiyatlari xususida. *Oriental Art and Culture*, 4(1), 622-625.
- Mo'minova, L. R. (2023). Kommuna Ismoilova bastakorlar bilan hamkorlik an'analari. *Oriental Art and Culture*, 4(2), 868-873.
- Xusanov, H. (2025). Yangi O 'zbekistonda milliy musiqa madaniyatining ahamiyati. *Inter education & global study*, (1), 503-510.
- Sodiqov, I. (2025). San'at oliygohlarida yosh rejissyorlarni kasbiy mahoratini va innovatsion kompetentligini rivojlantirish. *Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi*, (2), 336-341.
- Ahmedova, N. (2025). Zamonaviy innovatsion texnologiyalarning estrada tomoshalaridagi o 'rni. *Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi*, (2), 330-335.
- Rajabova, S. (2025). Ergash Masofayev rejissurasining o 'ziga xosligi. *Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi*, (2), 578-583.
- Ahmedova, N. (2021). O 'zbekistonda estrada san'atining rivojlanish tendensiyalari. *Интернаука*, (3-3), 40-41.
- Rajabova, S. (2023). O 'zbek estradasida yakka ijro masalalari. *Oriental Art and Culture*, 4(6), 257-262.
- Ahmedova, N. R. (2020). Estarada word art. *Central Asian Problems of Modern Science and Education*, 2020(1), 122-130.
- Ikramov, S. N. (2024). Badiiy asarlar asosida rejissorlik etyudi yaratishning o 'ziga hosligi. *Oriental Art and Culture*, 5(1), 111-117.
- Ikramov, S. N. (2023). Etyud aktyorlik mahoratining badiiy omili sifatida. *Oriental Art and Culture*, 4(2), 844-849.
- Ikramov, S. Bo 'lajak rejissyorlarning badiiy ifodaviy bezaklarni yaratishdagi uslubiy aspektlari. O 'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti xabarleri.